

Provinsbanker.

Af

Bankdirektør **Hassing Jørgensen.**

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
den 2. December 1909.

Livet i vore Provinsbyer staar ikke længere i Idyllens og Naivitets Tegn. De moderne Samfærdselsmidler har gjort det af med Afsondretheden, Aviserne har gjort Alverdens Nyhedsstof til hver Mands Eje, det stærke politiske og kommunale Liv har bragt Provinsbyens Indbyggere paa mere lige Fod med hinanden, de stærkt forandrede Landbrugsforhold har for en Del gjort det af med de meget store, blandede Købmandsforretninger, hvis Indehavere sammen med Byens »Autoriteter« i gamle Dage havde hele det lille Samfunds Velfærd i sine Hænder. Nysgerrigheden og Sladderagtigheden er vel ikke forbi, men synes at have faaet højere Maal end tidligere, og vel er den, der synes »stor og aparte«, fremdeles stærkt udsat for at blive »nøflet«, men har dog langt bedre Chancer for at klare sig end i sin Tid i den H. C. Andersenske Andegaard.

Idyllen gaar tabt, Provinslivet har mistet en Del af sin ejendommelige Charme, men til Gengæld staar Døren aaben til det øvrige Samfund, især til Hovedstaden. En stor og tiltagende Del af Befolkningen befinder sig paa Vandring, det er karakterisk at se, i hvilken Grad Personerne skifter i en lille By, blot i Løbet af faa Aar. Antallet af dem, der har set, hvorledes »man har det andre Steder«, er snart overvældende, og med dem følger Forlangendet om at blive delagtig i alle de nye Kulturens Kendetegn, Gas, Vand, Elektricitet og Asfalt — tyngende Skatter og stigende Gæld.

Som en betydningsfuld Faktor i hele det saa stærkt forandrede Provinsliv staar Provinsbankerne som ægte Børn af den nye Tid. Oprettelsen af de første Provinsbanker fandt Sted i Midten af 50'erne, men det tog meget lang Tid, inden Bevægelsen tog Fart.

Endnu i 1888 udgjorde Antallet af selvstændige Provinsbanker

	kun 39
fra 1888 til 1893 incl. oprettedes yderligere	9
- 1893 - 1899 —	31
- 1899 - 1904 —	14
- 1904 - 1906 —	25
	118

Heri fragaar siden 1899 Vestjyllands Landmandsbank og i Fjor Nibe Bank og Fredericia Bank, hvis Regnskaber ikke foreligger for 1907, men der er i 1907, 1908 og 1909 opretter adskillige nye Provinsbanker, saa Antallet af selvstændige Provinsbanker tør ganske sikkert for Tiden ansættes til omkring 125.

Med Undtagelse af Aarhus Privatbank (6 Millioner Aktiekapital) og Fyns Diskontokasse (4 Mill. Aktiekapital), der egentlig kun adskiller sig fra de øvrige ved deres Størrelse, danner de danske Provinsbanker gennemgaaende en bestemt Type, jævne folkelige Institutioner, som ikke blot udfører de egentlige Forretninger af kommerciel Natur, der forefalder i en Provinsby, men som tillige i høj Grad støtter sig til Landbefolkningen i Oplandet. Allerede det oprindelige Grundlag for en Provinsbank er meget bredt, idet man gennem Tegning af smaa Aktiebeløb paa hver Haand søger at interessere saa mange Personer som muligt, saavel paa Landet som i Byen. Som Følge heraf findes der næsten altid en Del Landborepræsentanter i Bankraadet. Selvfølgelig er der megen Forskel paa den indre Organisation af de forskellige Provinsbanker. Medens man i de større ansætter administrerende Direktører med bankmæssig Uddannelse, ledes de mindre oftest af næringsdrivende Borgere, navnlig Købmænd og Sagførere, som i Reglen skiftevis indfinder sig i Banken og derhos holder samlede Møder en Gang om Ugen. Hvor Direktionsforholdene er saaledes ordnede, sørger man dog altid for at have en bankmæssigt uddannet Bogholder, der ofte bliver den egentlige Leder af Forretningerne. Der er derved kommet en vis Stil over de allerfleste Provinsbankers Forretningsgang, selv de allermindste, og navnlig er baade Korrespondancen, Bogholderiet og Regnskabsaflæggelsen gennemgaaende aldeles tilfredsstillende.

I de fleste Provinsbankers Love staar der, at Bankens Formaal er at lette Pengeomsætningen til Handelens, Landbrugets, Skibsfartens og Industriens

Fremme, og saa omfattende som dette Formaal er ogsaa Arten af Provinsbankernes Forretninger. Veksler, Udlaan mod haandfaaet Pant, Kautionslaan, Prioritetslaan og Kassekrediter er de Hovedbetegnelser, hvorunder man vil finde indbyrdes yderst forskelligartede Forretninger. Under Veksler findes ikke blot Veksler, trukne af Købmændene paa deres Kunder, men ogsaa de for store Bankfolk og Nationaløkonomer saa mærkelige »Laaneveksler«. Naar en Haandværker eller en Landmand ønsker at laane et mindre Beløb paa 2—3—500 Kr. mod Kautions af 2 af sine Kolleger eller Naboer, sker det i Reglen ved, at han underskriver en 3 Maaneders Sola-Veksel, som saa endosseres af de to Kautionister. Vekslerne omsættes i Reglen ved Forfaldstid med smaa Afdrag, ca. 10 % af Vekslens Beløb, og kommer saaledes helt umærkeligt ud af Verden. Disse Laaneveksler bør ikke forveksles med de med Rette stærkt fordømte »Rytterveksler«, hvorved efter min Opfattelse forstaas Veksler, der udgiver sig for at være trukne til Udligning af et forretningsmæssigt Mellemværende, men i Virkeligheden benyttes som Kreditmiddel. De nævnte Provinsveksler er kun en af Banken valgt Form for smaa Kautionslaan, som man sikrer sig nok saa prompte berigtigede ved Forfald, end det i Reglen vilde ske ved Udstedelse af Gældsbeviser. Man kan tvistes om, hvorvidt det er nyttigt at give let Adgang til saadanne smaa Laan; jeg for mit Vedkommende er ikke i Tvivl om, at det er i høj Grad samfundsgavnligt, at ogsaa Ikke-Forretningsfolk kan erholde en saadan Støtte i en snæver Vending og uden alt for mange Omstændigheder, men det er i hvert Fald uden for al Tvivl, at det betaler

sig for Provinsbankerne, der saa godt som aldrig lider Tab derpaa.

For de større Laans Vedkommende foretrækker man rigtige Kautionslaan eller Kassekrediter med fast aftalt Afvikling. Man vil herunder i Reglen ogsaa finde Byens og Egnens større kommercielle og industrielle Foretagender, men selv om disse drives under Andels- eller Aktieselskabsformen, vil Banken næsten altid forlange Selvskyldnerkaution. Det har af den Grund været muligt selv for de mindre Banker at financiere helt betydelige Foretagender uden at løbe nogen ufor-svarlig Risiko. Gaar et saadant Foretagende endelig i Stykker, vil de 5—6 Bestyrelsesmedlemmer, der hæfter for Laanet, næsten altid kunne fri Banken for Tab. Ogsaa for Haandpantlaan og Prioritetslaan forlanges som Regel Kaution, da det oftest — efter at Kreditforeningerne i saa høj Grad har paataget sig 1ste Prioriteringerne — vil dreje sig om sekundære Værdier.

Man vil heraf forstaa, at Provinsbankernes Udlaan i det væsentlige hviler paa det personlige, hvilket er naturligt, fordi man i en Provinsby saa let kan forskaffe sig fuldstændig Kundskab om de enkelte Personers Forhold og Karakter. Udvikler Tingene sig mindre gunstigt for en Kautionist, forlanger man en ny, hvilket i Reglen lader sig gøre uden større Fornærmelse. Der udvises gennemgaaende af Provinsbankerne megen Forsigtighed og Omhu baade ved Laans Ydelse og ved den senere Omsorg for dem. Paa den anden Side er Publikum tilbøjelig til at stille et Krav til Banken, som undertiden kan være lidt generende, nemlig dette, at Banken altid skal have

Penge, et Krav, som Direktionerne iøvrigt selv er tilbøjelige til at respektere i lidt rigelig Grad.

Jeg blev i sin Tid personlig instrueret om, da jeg drog ud i Verden for at starte en Bank, at jeg altid maatte sige ja til ethvert Laan, som var godt, selv om Banken derved skulde anstrænge sin udenbys Kredit nok saa meget. Det kan heller ikke nægtes, at der er noget rigtigt deri, i hvert Fald, naar der kun er én Bank paa Pladsen, ligesom det ogsaa rent forretningsmæssigt synes at frembyde en Fordel, nemlig den, at det faktisk er et Moment af stor Betydning for Indlaansvirksomheden, at Banken altid kan laane Penge ud.

Jeg tror dog nu, at man bør indskrænke Principet saa vidt, at man bør sige ja til ethvert solidt Laan, naar det kan ske uden at anstrænge Bankens udenbys Kredit, og naar Laanet maa antages at have et fornuftigt Formaål.

Ved det sidste Vilkaar staar man overfor et principielt vigtigt Spørgsmaal, nemlig om det angaar Banken, hvad Pengene skal bruges til, naar Sikkerheden er god. Det er klart, at Publikum helst vil besvare dette benægtende, og der føres til Stadighed en Kamp om dette Principspørgsmaal mellem Bankerne og deres Kunder, i hvilken Publikum i det lange Løb bliver nødt til at bøje sig. Vel kan det være rigtigt, at Initiativet maa ligge hos Kunderne, og at disse i alt væsentligt selv maa raade for deres Velfærd, men Bankerne kan alligevel ikke roligt se paa, at en altfor vidtgaaende Foretagsomhed udvikler sig til at blive en Fare for Byens sunde økonomiske Tilstand. Selv om der gives god

Sikkerhed i det enkelte Tilfælde, skal og maa alligevel et større Sammenbrud direkte eller indirekte ramme Bankerne.

Det kan derfor næppe undgaas, at Bankerne maa tiltvinge sig en væsentlig Indflydelse paa Ledelsen af den økonomiske Udvikling, og hvor der er flere Instituter, bør der kunne tilvejebringes en Samvirken herom.

Nogen direkte Deltagelse i kommercielle eller industrielle Foretagender, saaledes som det i saa høj Grad synes at være Tilfældet i Udlandet og tildels her i København, finder saa godt som ikke Sted fra Provinsbankernes Side. Ligeledes vil man meget sjældent se en Provinsbank forsøge sig med Fremlæggelse af Aktier eller Obligationer til Tegning. Denne Art af Forretning ligger i det hele ikke godt for helt smaa Institutioner, og Provinsbankerne gør utvivlsomt Ret i at renoncere derpaa, medmindre det lejlighedsvis kan ske ved Gruppedannelser, saaledes at de paagældende Papirer i Tilfælde af, at Tegningen ikke lykkedes, kunde fordeles paa et større Antal Banker.

Sekretæren for de danske Provinsbankers Forening, Hr. cand. polit. Hertel Wulff, har i en bestemt Anledning, som senere skal blive omtalt, fremskaffet et helt betydeligt statistisk Materiale til Belysning af Provinsbankernes Virksomhed i Aarene fra 1888 til 1907, hvoraf det bl. a. fremgaar:

at 39 Banker i 1888 havde en samlet Balance paa 68 Mill. Kr.				
og at 115	—	1907	—	302 —

Aktivsiden stiller sig nærmere specificeret saaledes:

	Veksler	Udlaan	Forsk. Aktiver	Kasse	Obligat. & Aktier	Indenl. Korresp.
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1888 . . .	19.15	25.76	5.09	1.73	15.47	0.02
1907 . . .	92.00	142.57	9.25	4.02	47.82	6.02

Sammendrager man de tre første Grupper under Betegnelsen Udlaan, de tre sidste under Betegnelsen disponible Midler, faar man:

	Samlede Udlaan	Disponible Midler
1888	51 Mill. Kr.	17 Mill. Kr.
1907	244 —	58 —

Passivsiden er angivet saaledes:

	Aktie- kapital	Reserve- fonds	Indlaan, Folio og Konto-Kurant	Forskellige Kreditorer (heri Udbytte)
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1888 . . .	11.56	1.62	52.09	2.85
1907 . . .	33.06	10.16	230.90	28.17

Hvis man nu heraf vil udlede Kreditorernes Risiko, ses det, at af den samlede Gæld 259 Mill. Kr. i 1907 kan 58 Mill. eller $22\frac{1}{2}\%$ dækkes paa Anfordring, medens Resten 201 Mill. Kr. kan søge Dækning i 244 Mill. Udlaan, hvilket vil sige, at $17\frac{1}{2}\%$ skal tabes, forinden der bliver Tab for Kreditorerne.

Selv om nu Dækningsforholdet stiller sig noget gunstigere for de større Banker, noget mindre gunstigt for de mindre, maa det under Hensyn til den foran givne Beskrivelse af Udlaanenes Karakter kunne hævdes, at Provinsbankerne gennemgaaende yder fuldstændig god Sikkerhed for de dem betroede Midler.

Det ligger ogsaa i Udlånsforretningens Karakter, at man ikke tidligere har tænkt sig Aktiekapitalen som nogen betydende Faktor blandt Virkemidlerne. Aktiekapitalen og Reservefonden skulde i alt væsentligt kun give den fornødne Betryggelse for Indskudene, men disse skulde danne den egentlige Virkekapital. Hertil kommer, at Tilliden til Provinsbankerne har, ligesom for Sparekassernes Vedkommende, i høj Grad hvilet paa Personerne, Medlemmerne af Direktion og Bankraad. Det sidste Moment skydes dog mere og mere i Baggrunden. Selvfølgelig vil Tilliden til Personerne altid være et uomgængeligt Vilkaar for en Banks Trivsel, men overfor de stigende Engagements er det klart, at Personerne ikke i den Grad kan være Herre over Begivenhederne, at man udelukkende tør bygge paa deres Hæderlighed og Forstandighed, selv om denne er nok saa udpræget. Personerne selv maa, netop for deres Hæderligheds og Forstandigheds Skyld, blive interesserede i, at der er noget betydeligt at løbe paa, hvis de har taget fejl, eller hvis stærke Begivenheder udefra skulde kuldaste deres Forudsætninger. Men hertil kommer, at man ogsaa er i Færd med at faa mere Blik for, hvilken Betydning en Aktiekapital af passende Størrelse har for Bankens Uafhængighed. Der har derfor i de senere Aar været megen Tilbøjelighed til at begynde nye Banker med en større Aktiekapital end tidligere, ligesom ogsaa de ældre Banker i høj Grad har lagt Vægt paa at udvide, tildels vel nok for at hævde Stillingen overfor de opdukkende Konkurrenter og navnlig overfor de københavnske Bankfilialer.

Paa Grund af Bankernes indbyrdes forskellige

Kontobenævnelser har det ikke været muligt at naa til nogen aldeles sikker Gruppering af Passiverne. De under forskellige Kreditorer opførte 28 Mill. Kr. er til dels forfaldent Udbytte, men den overvejende Del af Beløbet formenes at være Gæld til københavnske Banker. De under Benævnelserne Indlaan (og Sparekasse), Folio og Konto-Kurant opførte 231 Mill. Kr. er indbyrdes yderst forskelligartede, men formenes at være overvejende lokale Penge, dog er det muligt, at der i Beløbet kan være inkluderet nogen Gæld til københavnske Banker.

Disse lokale Indskud bestaar dels af Indlaan mod Bevis paa lang Opsigelse og høj Rente, dels Kontrabogs- eller Sparekassebogsindskud, dels endelig de ganske løse Folio- og Konto-Kurant-Indskud. Selv om Reglen er, at Indskud paa Kontrabog udbetales omtrent efter Kundernes Ønske, er der dog altid i Indlaansreglerne forbeholdt en Opsigelsesfrist, som i givet Fald kan fordres respekteret, men desværre er Udviklingen i de senere Aar gaaet meget stærkt i Retning af løse Forhold paa dette Omraade, navnlig efter at man efter det københavnske Mønster og for at imødegaa Konkurrencen fra de københavnske Bankers Filialer har maattet indføre Checks til Kontrabøger. Man har herved ikke blot i høj Grad skadet Folioforretningen, idet Begrænsningen af det Beløb, der daglig kan trækkes paa Kontrabogs-Checks, 1000 à 2000 Kr., som Regel ikke lægger almindelige Forretningsfolk Hindringer i Vejen for Benyttelsen, men man har her indladt sig paa en efter min Opfattelse ganske utilbørlig Kombination. En Kontrabog skal ifølge hele sin Form og sit Indhold til enhver Tid udvise,

hvor meget der indestaar paa den til Bogen svarende Konto, og derom være et Bevis imod Banken, men deraf følger, at en Kontrabog, der ikke udviser Kontoens sande Tilstand, er en forkastelig Ting ogsaa af den Grund, at den kan friste til Bedragerier.

Denne Betragtning udelukker jo ikke, at man kan ønske Check-Omsætningen fremmet saa meget som muligt, omend de meget ivrige Check-Forkæmpere efter min Opfattelse er langt ude, naar de vil have Husmødrene til at betale deres daglige Smaaindkøb med Checks.

Alt i alt synes det mig, at den samlede Oversigt over Provinsbankernes Opblomstring og Virksomhed gennem de sidste 20 Aar giver et lyst og tiltalende Billede af den paa en Gang ansvarsfulde og maaltbevidste Energi, der i sjælden Grad har været fælles for disse Institutioner.

Gaar det an at sammenligne Sparekasserne med de tunge Ege, der imponerer andre og dem selv med deres knudrede Ærværdighed, saa har Provinsbankerne skudt i Vejret som de lyse og stærke Bøge, der skaffer sig selv Respekt, Lys og Plads, som stræber dristigt fremad uden at glemme det sikre Fodfæste, og som giver denne Stemning af Frejdighed og Livsmod, som synes mig i saa høj Grad at have præget vore Provinsbyer i den sidste Menneskealder. Det har været Provinsbankernes store Styrke, at de i videst muligt Omfang har taget Del i Egnens økonomiske Liv, men meget nødigt og meget sjældent er gaaet udenfor deres egentlige Opland. De har tilegnet sig hele den moderne Teknik, men bevaret deres strængt lokale Karakter. Ingen

Virksomhed er mere egnet til paa en Gang at tage de mest ideelle og de mest praktiske, ja egoistiske Hensyn, end Bankvirksomheden. Folketingsmand Dr. Birck har i en Finanslovtale en Gang fremsat det Krav, at Bankerne ikke blot burde tage Hensyn til deres egne Interesser, men ogsaa til Samfundets. Jeg vover den Paastand, at den Bank, der er i Stand til at varetage sine egne Interesser paa bedste Maade, at laane sine Penge ud til Forretningsverdenen uden at tabe dem, gavner Samfundet bedst. Bankernes Tab er Samfundets Tab.

Naar de sidste 20 Aar kun har haft 3 ruinerede Provinsbanker at opvise: Vestjyllands Landmandsbank i Varde og Esbjerg, Nibe Bank og Fredericia Bank, og Tallet ikke synes at skulle blive forøget i denne Omgang, synes det mig at være et smukt Vidnesbyrd om, at Provinsbankerne har forstaaet at varetage deres eget og Samfundets Tarv. Og de tre Tilfælde er ikke indviklede. Vestjyllands Landmandsbank oprettede en Afdeling i Esbjerg, og denne Afdelings Ledelse saavel som den Spekulation og Byggesvindel, Afdelingen selv i første Række var med til at fremkalde, lignede i den Grad det, vi her har maattet være Vidne til, at man — hvis det ikke var en Fornærmelse mod Hovedstadens gode Hoveder — kunde fristes til at tro, at Svindelen her var en tarvelig Efterligning. I Nibe sad en oprindelig brav og dygtig Mand, som ved en ulykkelig Hændelse var kommen for langt ind med et daarligt industrielt Foretagende og savnede Karakterstyrke til at bryde af. Han kæmpede sin fortvivlede, vel mente, men forbryderske Kamp, til Vandene lukkede sig om ham. Affæren Fredericia

Bank er vel kendt fra de offentlige Redegørelser. Det mystiske Punkt, hvorledes det enorme Tab, som Banken led i Slutningen af 90'erne, har kunnet holdes saa nogenlunde skjult i saa mange Aar, at kun de, der ikke havde med Banken at gøre, vidste noget om det, har vel ikke overfor Offentligheden faaet nogen egentlig Forklaring. Det sikre er, at dette Tab var afgørende for Banken og skyldtes, ligesom i Nibe, et enkelt Engagement af en for Provinsforhold ganske ufattelig Størrelse. Jeg skal ikke driste mig til at paastaa, at vi med de sidste to Tilfælde er færdige for denne Gang, om end det er min personlige Overbevisning. Men selvfølgelig kan ogsaa Forholdene i Provinserne hist og her frembyde sine Vanskeligheder. I Hovedsagen i hvert Fald tør jeg hævde, at Provinsbankerne hidtil har arbejdet overordentlig sundt og godt, og at ingen økonomiske Ulykker truer Samfundet fra den Kant.

Forholdet mellem Provinsbankerne og Sparekasserne er ret forskelligt. Nogle Steder har Sparekasserne resigneret bøjlet Hovedet og erkendt Bankernes Eksistensberettigelse. Forholdet bliver da nærmest et venskabeligt, giver ofte Anledning til et vist Samarbejde, og i Virkeligheden er dette Forhold jo det bedste for begge Parter, ikke mindst for Sparekasserne, som ved saadan Optræden sikrer sig den Hensynsfuldhed, som den yngre uvilkaarlig viser den ældre. Men andre Steder er det gaaet ret haardt til. Kampmidlerne er da dels de personlige Forbindelsers Magt, dels de egentlige Konkurrencemidler, en høj Indlaansrente, en lav Udlaansrente, eller hvilke andre Fordele, man nu mener at kunne vinde Kunder med. Men

efterhaanden som Provinsbyerne har faaet 2 eller flere Banker, har Forholdet dog mange Steder skiftet Karakter, idet Sparekassen og den gamle Bank har fundet hinanden og i Forening vender sig mod den nye, som naturligvis altid beskyldes for at benytte sig af yderst tarvelige Midler. Dog ogsaa dette Forhold gaar vel efterhaanden i Orden, og der kunde for Tiden være nogen Udsigt til Fred over det hele. Købstæderne og de fleste Stationsbyer saavel som de større Landsbyer har faaet deres Forsyning af Pengeinstituter i et saadant Omfang, at der i hvert Fald næppe af rene Samfundshensyn foreløbig vil udkræves stort flere.

I de Byer, hvor der findes Filialer af de københavnske Hovedbanker, nærmer de lokale Instituter sig naturligt hinanden til Bekæmpelse af de fremmede Konkurrenter. En Undtagelsesstilling indtager Nationalbankens Filialer, som jo ikke er særlig paa-gaaende. Vel kan det i meget pengerigelige Tider genere noget, at visse Folk kan faa diskonteret til en Diskontosats, der svarer til Bankernes Indlaansrente, men paa den anden Side kan de lokale Banker ved Hjælp af Nationalbankfilialen ordne sig yderst bekvemt med deres Kassebeholdning, og navnlig dette, at Nationalbankfilialerne ikke tager mod Indlaan og ikke bryder sig om Folio, gør dem velsete. De øvrige Bankfilialer tager jo derimod Konkurrencen op paa ethvert Punkt og er virkelig til megen Gene ikke blot for de lokale Instituter, men ogsaa for de omliggende Byers. Deres Styrke som deres Svaghed er Forbindelsen med Hovedbanken. Dennes Kapitalstyrke og Landsanseelse giver dem en vis Position, som er af betydelig Nytte for Indlaansvirksomheden, men paa

den anden Side er Filialbestyrerne stærkt begrænsede i deres Myndighed, skal indberette og forelægge og spørge. Svarene retter sig mest efter Forholdene i København, er der rigeligt med Penge, maa der gerne laanes ud i Provinserne, er det knapt, skal der trækkes i Land, og dette giver nogen Usikkerhed i Udlaansvirksomheden, ogsaa i Ekspeditionen. Laansøgere ynder i høj Grad at forelægge deres Begæringer direkte for den, der træffer Afgørelsen. Et Løfte om, at »nu skal man skrive over om det«, virker straks forstemmende, et derpaa følgende Afslag fornærmende. Selvfølgelig kan Bankfilialerne ikke heller komme paa den samme fortrolige Fod med Befolkningen, som de lokale Banker, og navnlig gælder dette Landbefolkningen, som Filialerne i Reglen slet ikke forstaar sig paa. I Hovedsagen gaar det da ogsaa saaledes, at de lokale Banker erhverver sig langt den største Forretning, og de enkelte Steder, hvor Filialerne har været alene paa Pladsen indtil de senere Aar, vinder de nyoprettede lokale Banker udmærket Terræn. Af Hovedbankerne i København har hidtil hverken Privatbanken eller Laane- og Diskontobanken oprettet Filialer i Provinserne. Tietgen yndede ikke Filialsystemet, foretrak at være Korrespondent for de lokale Banker og ad den Vej gøre den Provinsforretning, han havde Interesse i. Det er naturligvis rent teoretisk at drøfte, hvilken Form der er at foretrække, for Hovedbankerne selv og for Provinsbyerne. Saadanne Forhold bliver jo som de er. Sikkert er det dog, at den provinsielle Lokalpatriotisme med god Grund gaar i Favør af selvstændige Banker, hvis Teknik er fuldstændig paa Højde

med de københavnske Banker, og hvis Kapitalstyrke fuldt ud svarer til de lokale Opgaver.

Det lokale er Provinsbankernes eneste Interesse. Opretter en af dem en Filial, er det dog indenfor det naturlige Opland, som det gælder om at holde fast. I denne Begrænsning ligger en stor Styrke, som utvivlsomt er de ledende Mænd fuldt bevidst, og en Bevægelse som den, man har kendt i Tyskland, hvor Folkebankerne overalt blev grebne af en overordentlig Udvidelsestrang, der bl. a. satte sig Spor i en usund og forceret industriel Virksomhed, vil man næppe blive Vidne til herhjemme.

Selvfølgelig indeholder Begrænsningen ogsaa den Fare, at man ikke følger tilstrækkeligt med i Landets øvrige Udvikling, at man stoler paa sin egen Kraft og de lokale Virksomheders indre Styrke, uanset hvorledes Forholdene udvikler sig andre Steder. Dette er den provinsielle Selvgodhed og Selvklogskab, som naturligt nok er størst i de mest afsides Egne. Konkurrencen og den levende Forbindelse med Omverdenen er Midlerne derimod. De senere Aar viser umiskendeligt, at der er en Tendens oppe mellem Bankerne i Retning af at komme hinanden nærmere. Et væsentligt Tegn herpaa er »De danske Provinsbankers Forening«, som stiftedes Januar 1905 i Fredericia under Tilslutning fra de fleste Provinsbanker. Trangen til denne Forening var vel ærlig talt ikke særlig stor, og navnlig forelaa der vel ikke straks noget direkte Motiv for den nye Forening udover de lidt uklare Ønsker at lære hinanden at kende, at høste Nytte af hinandens Erfaringer og at finde de Opgaver, som man kunde have fælles Interesse af at løse.

Til en Begyndelse kom da ogsaa »det hyggelige Samvær« i høj Grad i Forgrunden, og de praktiske Opgaver, der til en Begyndelse forelaa, var i det væsentlige nogle Smaating vedrørende Provinsbankernes daglige Samarbejde med Hovedbankerne og Udarbejdelsen af en ensartet Incassotarif, hvilken iøvrigt yderligere tjente til at reducere Bankernes i Forvejen ringe Fortjeneste paa dette Omraade. Senere tog Foreningen loyalt det for alle de yngre Medlemmer saa vigtige Kontrabogsspørgsmaal paa sit Program, og om end de officielle Henvendelser, som Bestyrelsen i denne Anledning har foretaget til Regeringen, ikke førte til noget Resultat, opnaaede man dog at holde Spørgsmaalet aabent.

Uagtet Medlemmerne af Nationaløkonomisk Forening af og til vil have paahørt Diskussionen om dette Spørgsmaal, maa det dog her kort berøres. Det opstod i Aaret 1901, da Generaldirektoratet for Skattevæsenet nægtede at meddele nye Banker Stempelbegunstigelse for Kontrabøger med den fortvivlede Motivering, at det stred imod Sparekasseloven af 1880. Hvis denne Lov indeholder noget Forbud herimod, maa det gælde samtlige de i Lov af 11. Febr. 1863 nævnte Stempelbegunstigelser, som gælder baade Sparekasser og Banker, men en saadan Forstaaelse kan umuligt lægges ind i Loven, da derved enhver Nydannelse vilde være en Umulighed. Samtlige Ministerier fra 1880—1901 har da ogsaa meddelt samtlige de i Lov af 11. Febr. 1863 omtalte Stempelbegunstigelser til samtlige de i denne Periode stiftede Banker. Da var det, at Alberti som fungerende Indenrigsminister førte igennem, at Stempelbegunstigelserne blev givet,

men dog Kontrabøger undtagne. Man lægger ham de Ord i Munden, at man i dette Land kan gøre, hvad man vil, blot man gør det, — og han gjorde det. Han var sikker paa Bifald fra de sparekassevenlige Landborepræsentanter i Rigsdag og Regering, og netop han var jo ogsaa Mand for med fornøden Vægt at fremsætte det moralske Holdepunkt: Om-sorgen for Sparerne.

Og virkelig har denne Tilstand holdt sig i 8 Aar, ja end ikke Forbryderens Selvanmeldelse formaaede at rukke det mindste ved Administrationens Holdning. De sidste Tiders Begivenheder har dog endelig aabnet Udsigt til en vistnok nær forestaaende Løsning af dette i Virkeligheden uhyggelige Spørgsmaal. Det der er sket, er et administrativt Misgreb, som bør og kan rettes administrativt, ikke ved en ny Lov. Det kan være meget muligt, at en ny Lov om Sparekasse- og Bankforhold kan være paa sin Plads, men Begyndelsen maa være, at de Love, vi har, gælder lige for alle. Provinsbankforeningens Bestyrelse har kraftig hævdet denne Betragtning over for de skiftende Ministre, og Sagen har ikke faaet Lov at falde i Ro.

Den vigtigste Sag, der endnu har staaet paa Foreningens Dagsorden, er dog det af Sagfører Svendsen, Ringsted, stillede Forslag om Oprettelse af en Garanti-fond eller som det senere kom til at hedde en Fællesfond i Forbindelse med Ansættelse af en Bankinspektør. Denne Sag er bleven behandlet paa det grundigste dels i en Række Udvalgmøder, dels paa ikke mindre end 3 Generalforsamlinger. Den gav Anledning til, at Foreningens Sekretær, Hr. cand. polit. Hertel Wulff, indsamlede et anseligt Materiale, bestaa-

ende dels af Oplysninger om de Foranstaltninger, man i Udlandet har truffet fra Lovgivningsmagtens og Bankernes egen Side til Sikring af Indskyderne, dels af et helt lille Tabelværk, fra hvilket jeg har hentet de i nærværende Fremstilling meddelte talmæssige Oplysninger. Man naaede i det nedsatte Udvalg ikke til Enighed om Principet, men Resultatet af Udvalgsbehandlingen blev dog et særdeles fast bygget Forslag. I Følge dette Forslag var det Meningen ved Hjælp af aarlige Bidrag fra Bankerne at tilvejebringe et Fond, hvis Størrelse vilde blive lig 2 % af de deltagende Bankers samlede Balance med Fradrag af Aktiekapital og Reservefonds. Dette Fond skulde saa kunne bringes i Anvendelse i Tilfælde af, at et Medlem kom i økonomiske Vanskeligheder. Nogen absolut Forpligtelse til at træde til turde man kun foreslaa, naar den paa-gældende Bank ved en Undersøgelse viste sig solvent, iøvrigt var det overladt et Repræsentantskab at tage Beslutning om, i hvilke Retninger og i hvilket Omfang man vilde yde sin Medvirkning, og der maatte i intet enkelt Tilfælde stilles mere end $\frac{1}{3}$ af Fondets Midler til Disposition. I Forbindelse hermed skulde der ansættes en Bankinspektør, hvis Opgave skulde være at holde sig a jour med de enkelte Bankers Stilling dels ved personlige Besøg, dels ved Modtagelse af regelmæssige skriftlige Indberetninger. Endelig skulde han bearbejde det officielle, regnskabsmæssige Materiale statistisk, og naturligvis foretage de fornødne Undersøgelser, naar Fondets Assistance blev krævet.

Der viste sig paa de afholdte Generalforsamlinger navnlig til en Begyndelse megen Sympati for denne Sag, men efterhaanden som Tanken havde faaet fastere

Former. kom ogsaa megen Betænkelighed til Orde, og adskillige naaede i deres Overvejelser til det Resultat, at Sagen ikke burde fremmes. De væsentligste Indvendinger var, at der her tilsigtedes en omfattende og kostbar Foranstaltning, som egentlig ikke var paakrævet fra Indskydernes Side, og som man fra Bankernes egen Side heller ikke kunde erkende var nødvendig, og de solide Banker kom til at hæfte for de usolide. Uagtet man fra Udvalgets Side hævdede, at det fremdeles maatte være den enkelte Banks Opgave at sørge for sin egen Konsolidering, at dette understregedes i Forslaget f. Eks. gennem Bankinspektør-Institutionen, og at Fondet snarest skulde ses under den Synsvinkel, at det skulde komme Bankerne selv til Gode, under ekstraordinære Forhold, som f. Eks. ved Run, forarsaget ved falske Rygter eller ved overdrevne Meddelelser om lidte Tab, lykkedes det ikke at imødegaa Frygten for, at Foranstaltningen fra Publikums Side skulde blive opfattet som noget, der var nødvendigt, som en Indrømmelse af, at Bankerne ikke var gode nok. Man hævdede, at Provinsbankerne i det hele taget blev administrerede saa forsigtigt og omhyggeligt, at Publikum med fuld Fortrøstning kunde betro sig til dem, og at de senere Aars Bevægelse hen imod større Aktiekapitaler ydermere retfærdiggjorde dette Synspunkt. Hertil kom nu, at et i sidste Øjeblik affattet helt nyt Forslag fra Sagfører Alfred Sørensen, Køge, bidrog til at vække Tvivl om, at Udvalget i sit Forslag havde truffet det rette, og under megen Usikkerhed naaede Forslaget til en Afstemning. Trods den megen Modstand viste det sig, at Forslaget havde saa megen Sympati for sig, at det blev vedtaget, men med en

ganske ringe Majoritet, og da et ikke ringe Antal Banker ikke endnu ønskede at tage Stilling til Spørgsmaalet, erkendte Forslagsstillerne, at det ikke lod sig gøre paa dette Grundlag at føre Planen ud i Livet. Derefter er formentlig Stillingen den, at Planen indtil videre er lagt til Side, men at den iøvrigt kan tages op til fornyet Drøftelse, eller at den kan give Anledning til Fremkomsten af nye Forslag. Det paastaas jo, at »alle gode Tanker — de kan slet ikke dø, før endnu bedre Tanker er spiret af deres Frø«. Jeg har for mit Vedkommende fundet Planen om Provinsbankernes Fællesfond god og sund, netop i den nøgterne Form, hvori den foreligger, som gør den ret uanvendelig i Reklameøjemed for den enkelte Bank, og dog vilde den virke stimulerende paa Publikums Tillid til Bankinstitutionen. Men den har samme Egenskab som alle Fællesforetagender af denne Art, at den kræver en vis Almensans, en vis Ulejlighed, en vis Udgift, og vil maaske lejlighedsvis medføre et vist Ubehag, hvorimod det kan være vanskeligere skarpt at paavise de gode og frugtbringende Sider af Sagen for den enkelte Banks Vedkommende. Det bliver jo vanskeligt til andet end Fraser, hvad man kan anføre om en saadan Institutions Betydning for den enkelte.

Man har ogsaa udenfor Provinsbankernes Kreds afventet denne Sags Forløb med megen Interesse, og iøvrigt er der fra forskellige Sider lagt endnu større Betydning ind i den, end den kan gøre Fordring paa. Ja, en som Journalist, Nationaløkonom og Digter anset Bankmand har absolut villet gøre gældende, at hvad man her tilsigtede var Provinsbankernes Trust, den nye Hovedbank. Hvilke Planer der muligt

kan have været drøftet blandt Provinsbankmænd, i Retning af at etablere en Fællesinstitution til Provinsbankernes Betjening, faar staa hen. Saadanne Planer er vist overhovedet ikke naaet ud over de rent private Diskussioner. Men jeg anser mig berettiget til at erklære, at Forslaget om Oprettelsen af en Fællesfond ikke indeholder noget som helst i Retning heraf.

Dermed skal ikke være sagt, at en af Provinsbankerne oprettet fælles Hovedbank var en Umulighed. Nogen Plan herom foreligger blot ikke. Men i Norge har som bekendt Provinsbankerne ved forenede Kræfter skabt en saa lan Institution, Centralbanken for Norge, som har slaaet udmærket an, og nylig afsluttede den danske Stat et Laan med et Syndikat af franske Provinsbanker. De danske Provinsbanker kunde ogsaa i og for sig være stærke nok dertil, men en saadan Bank har mange særlige Vanskeligheder, navnlig den at til visse Tider har alle Provinsbanker samtidig Brug for Penge, til andre Tider har de alle Penge tilovers. Ogsaa Dispositionerne over de fremmede Valutaer vilde let berede Vanskeligheder. Provinsbankerne er paa Grund af deres stærke Tilknytning til Landbruget overvejende Sælgere af fremmed Valuta. Og hertil kommer, at Provinsbankerne i Hovedsagen er godt betjente. Jeg skal iøvrigt ikke uddybe dette Æmne yderligere, det ligger som sagt ikke for, og vil næppe komme til at ligge for indenfor en overskuelig Fremtid.

Et i de senere Aar meget omtalt Projekt, Andelsbanken, er i den sidste Tid bleven bragt det lille Skridt videre, som skulde forhindre Planen i at falde bort af sig selv. Paa et Møde i Novbr. er Banken bleven stiftet med en tegnet Garantikapital af 676500

Kr. og et Repræsentantskab er valgt. Just i Dag (den 2. Decbr.) afholdes i Aarhus det konstituerende Møde. Allerede de uhyre Besværligheder, der er gaaet forud, varsler ikke godt for dette Foretagendes Fremtid. Den overordentlig ringe Garantikapital, der er tilvejebragt, gør Bankens Stiftelse til en Fiasko. Men naar man betænker, hvorledes Banker og Sparekasser Landet over har betjent Landboernes Andelsforetagender ved aldrig at sige Nej til deres Laanebegæringer, ved altid at beregne en Rente, der ligger væsentlig under den sædvanlige Udlaansrente, ved at modtage Opsamlingen af Aars- eller Halvaarsoverskudene til højeste Indlaansrente, ved at afregne deres Sterling til en Pris, der saa godt som ingen Avance levner, saa begriber man ikke, hvad en Andelsbank skulde gøre godt for udover dette at være »Kronen paa Værket«, Kulminationen af den økonomiske, tildels politiske Bevægelse, som under Navn af Andelsbevægelsen vel har tilført Landbostanden væsentlige Fordele, men samtidig har drevet den ud i et Modsætningsforhold til de øvrige Erhverv, som nødvendigvis maa ende i en Isolation, der kan blive skæbnesvanger for alle Parter.

»Konen i Muddergrøften« ønskede sig et lille hyggeligt Hus ved Vejen og fik det gærne, hun forlangte at blive Konge, Kejser og Pave, og Skæbnen tillod det under godmodig Knurren, men saa vilde hun være Vorherre selv — og sad atter i Muddergrøften.

Der har været meget af denne Stigning i Andelsbevægelsen. Megen god Fremgang har man kunnet unde den, megen Selvgodhed og Overmod har man taalt af den, men den befinder sig i Nærheden af den Grænse, som ikke kan overskrides, naar den ganske

bevidst mener at ville og kunne sætte alle andre Samfundsfaktorer ud af Spillet.

Bliver Andelsbanken til noget, og den ikke gaar, vil det blive en Katastrofe, som vil rive mere med, ogsaa af det, som man nu tror paa som godt og sundt. Men Andelsbanken kan ikke gaa, uden at den beregner sig en større Fortjeneste end den, Provinsbankerne regner med, fordi disse tjener det fornødne paa deres øvrige Forretninger, og Andelsbanken kan endda ikke gaa, hvis den ikke faar en meget virksom Støtte hos en af de københavnske Hovedbanker, som vil regulere det for en saa ensidig anlagt Bank meget stærkt svingende Pengebehov, og hvad blev der saa af »Uafhængigheden af Kapitalmagten«? Agitatorernes Anbringende om at have »engelsk« Kapital i Ryggen er uhyre lidet troværdig. Enhver, der kender til udenlandske Pengeforhold, vil vide, hvilket Maal af Anseelse, der udkræves for i det hele taget at komme i Betragtning, og hvilken Behændighed og Dygtighed, der skal til for at anvende fremmede Penge med Fordel.

De Personer, der staar i Spidsen for denne Sag, er der som bekendt intet at stille op med, de maa løbe Linen ud. Forstandige Landmænd og Ledere af Andelsforetagender, som ikke vil gaa med til denne Sag, anser det for haabløst at gøre Forsøg paa at tale dem til Rette, men de haaber, at den Kølighed, hvormed Sagen bliver modtaget fra de fleste Sider, og som har faaet sit klare Udtryk i det fattige Resultat af Garantitegningen, skal virke saa forstemmende paa dem, der har ladet sig overtale, at Planen trods Stiftelse og Konstituering ikke skal blive ført ud i Livet,

hvilket utvivlsomt vilde være det bedste, der kunde ske, baade for Andelsbanken og Andelsbevægelsen.

Der kan jo nu ikke være Tvivl om, at vi i den nærmeste Tid vil staa overfor en Bank- og Sparekasselovgivning. De Røster, der kræver en saadan, er jo stærke og talrige, og selve Regeringen har taget dette Spørgsmaal paa sit Program. Desværre hersker der ikke nogen synderlig Klarhed over, hvorledes denne Lovgivning bør være. Der henvises til Udlandets Lovgivning, men man vil ikke der finde noget ensartet. Tværtimod vil man stedse kunne paavise Forbindelsen mellem de forskellige Landes Lovgivningsbestemmelser og de nationale Ejendommeligheder, der præger Pengeinstitutterne. Det vil være af stor Interesse at faa fremskaffet et fyldigt Materiale herom, og naar Regeringen tager sig af Sagen, vil Midlerne hertil ikke savnes. Men af endnu større Interesse vil det være, at de, der skal være Regeringens Raadgivere paa dette Punkt, er fuldt fortrolige med de nationale Ejendommeligheder, der knytter sig til vore egne Institutioner. Det har i denne Fremstilling været mig mere magtpaaliggende at forsøge en Karakterisering af Provincesbankerne end at levere et Tal-Materiale, som maa-
ske i og for sig kunde være ganske interessant, men som endnu ikke foreligger i tilstrækkelig bearbejdet Stand. Det vil af denne Fremstilling fremgaa, at Provincesbankerne i deres hele Væsen adskiller sig ikke saa lidt fra den københavnske Bank-Type, og snarere har en Del tilfælles med Provinssparekasserne, hvilket for en Del beror paa, at disse i høj Grad har søgt at efterligne og optage Provincesbankernes Arbejdssystem

og Forretningsgang. Jeg vil ønske, at man ved den forestaaende Lovgivning vil søge at bevare Provinsbankerne i deres nuværende Form, og at man ikke vil indskrænke deres Handlefrihed, som de ikke har misbrugt, men tværtimod har anvendt med en Omtanke, som fortjener Anerkendelse. Navnlig skulde man ikke forsøge at lægge Hindringer i Vejen for Opsamlingen af Indskud eller foreskrive strænge Regler for deres Udnyttelse. Gør man det vanskeligt for dem at skaffe sig de Penge, som de maa og skal have, eller forlanger man Dele deraf baandlagte paa mindre produktiv Maade, kan det kun medføre, at Debitorerne kommer til at svare en tilsvarende højere Rente.

Ogsaa Provinssparekasserne kunde jeg ønske bevarede som lokale, selvstyrede Instituter. De er ikke alle saa stærkt funderede som ønskeligt, men de afgiver gennemgaaende paa Grund af deres Udlaansforretnings Karakter en saa god Sikkerhed, at det vilde være urimeligt ikke at benytte dette fortræffelige Grundlag for Fremskaffelsen af en Række over hele Landet spredte Institutioner af en saa uomdisputabel Soliditet, at man virkelig kunde anbefale det egentlig sparende Publikum at betro sig til dem. Man har for dette Øjemed anbefalet Oprettelsen af Postsparekasser, som efter min Opfattelse er en yderst primitiv Form. Jeg vilde derfor langt foretrække at foreskrive de nuværende Sparekasser en saadan Plan for deres Pengeanbringelse og en saadan effektiv Kontrol dermed, at Staten, som maaske yderligere kunde sikre sig ved Etableringen af en vis indbyrdes Soliditet, kunde paatage sig den Garanti, som vilde fjerne den sidste Rest af Risiko for Sparerne. Jeg ser ikke ret-

tere, end at det vilde være fuldt ud forsvarligt at give dem dette Plus, uden at man behøvede at give Afkald paa det saa meget paaskønnede lokale Selvstyre, idet den Begrænsning, som dette naturligvis maatte underkaste sig, næppe behøvede at gaa udover, hvad velledede Sparekasser nu frivilligt underkaster sig. Uden at gribe ind i den naturlige Udvikling vilde man da opnaa den ønskede Adskillelse: private Banker udenfor Statens Ansvar, som selv maatte sørge for at skabe sig Tillid og Forretning, og Sparekasser under lokal Ledelse, hvor Indskyderen var fri for enhver Risiko. Begge vilde de kunne arbejde videre paa det efter min Opfattelse sunde Grundlag, at Egnens Kapital i første Linie kommer Egnen til Gode.

Foredraget efterfulgtes af en Diskussion, hvoraf vi fremhæve nedenstaaende Udtalelser:

Kontorchef E. Meyer var i Regelen enig med Bankdirektør Hassing Jørgensen, saaledes ogsaa i det meste af, hvad han havde fremført i dette Foredrag. Taleren kunde fuldt ud tiltræde Indlederens Opfattelse, at Provinsbankerne ikke skulde sige Nej til nogen Laanebegæring, naar Sikkerheden var god og Banken havde Penge dertil. Hr. Hassing Jørgensen erkendte altsaa Nødvendigheden af, at Banken holdt sine Midler likvide til Stadighed, og heri var Taleren enig med ham. — Med Hensyn til Laanevekslerne var det maaske rigtigt, naar Indlederen havde betegnet disse som en Mærkværdighed for Nationaløkonomer; men for praktiske Bankmænd var de ingen Mærkværdighed, thi alle Banker havde saadanne Kreditveksler i deres Portefeuille. Det var efter Talerens Opfattelse rigtigt, at saadanne Veksler burde diskonteres af Banken, naar

baade Sikkerheden var god og Formaalet rimeligt. Det var af største Vigtighed, at Pengene anbringes saaledes, at de strømme tilbage ad naturlig Vej. — Om Checks paa Kontrabøger bemærkede Taleren, at han fandt denne Foranstaltning selvmorderisk for Bankerne; det var ganske urimeligt at give høje Renter af Indskudene og samtidig give Indskyderne Ret til at disponere over disse Kontrabogs-Indskud, som om de var Foliopenge. — Ogsaa med Hensyn til Incassotariffen var Taleren enig med Indlederen; det var en for Bankerne meget uheldig Konkurrencevirkning. — Hvad Taleren derimod var uenig med Hr. Hassing Jørgensen i, var hans Opfattelse af Spørgsmaalet om stempelfri Kontrabøger. Det uheldige i denne Sag var, at man i Mellemtiden mellem Sparekasselovens Ikrafttræden (1880) og 1901 havde overtraadt Loven ved at give nogle Banker Stempelfrihed for Kontrabøger, — en Begunstigelse, de aldrig skulde have haft. Derfor var man nu ude i det abnorme Forhold, at nogle Banker nød denne Begunstigelse, medens den blev nægtet andre. Spørgsmaalet maatte løses — ikke administrativt — men gennem Lovgivningen.

Generaldirektør Rubin havde flere Gange tidligere diskuteret det af Kontorchef Meyer sidst berørte Spørgsmaal med Hr. Hassing Jørgensen, og han skulde derfor ikke komme nærmere ind paa dets Realitet. Kun dette ønskede Taleren at slaa fast: Indlederen tog ganske fejl, naar han blandede Albertis Navn ind i Sagen. Den Afgørelse, der nu var gældende, var bleven truffen af Skattedepartementet, og Motivet var, at det var lovstridende at fortsætte den hidtil anvendte Praksis, og tillige skadeligt; der var Svinde nok endda. Man havde forsøgt at faa Sagen ordnet ad Lovgivningens Vej, men Forsøget var strandet paa Forhold, som Administrationen ikke var Herre over, og paa den store Vanskelighed ved at rede Banker og Sparekasser ud fra hinanden hos os, hvor der hverken findes Aktielov eller Banklovgivning.

Indlederen hævdede overfor Generaldirektør Rubin, at Alberti havde været den, paa hvem alle Reformer i denne Sag strandede. Det var Taleren uforstaaeligt, at man pludselig kunde lægge en hel

anden Forstaaelse ind i en Lovbestemmelse end den, man havde administreret efter i 20 Aar. Sligt gik ikke an. Hvis Skattedepartementet havde Ret i sin Opfattelse af Loven paa dette Punkt, maatte Konsekvensen blive, at man tog Begunstigelsen fra de Banker, der uretmæssig havde faaet den.
